

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ ЯК ІНТЕГРАТИВНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Мисан Костянтин Леонтіївич,
здобувач другого (магістерського)
рівня вищої освіти зі спеціальності
011 «Освітні, педагогічні науки»
освітньо-професійної програми
«Позашкільна освіта» Полтавського
національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка,
м. Полтава, Україна

Лебедик Леся Вікторівна,
доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри мистецтвознавства
та позашкільної освіти Полтавського
національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка,
м. Полтава, Україна

Формування професійної толерантності як інтегративної характеристики професійної діяльності майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти є актуальною з точки зору уточнення її сутності, структури, найбільш суттєвих характеристик. Аналіз останніх публікацій показує, що ця проблема привертала увагу багатьох вітчизняних і зарубіжних учених. Сутність педагогічної взаємодії досліджували В. Андрущенко, А. Бойко, С. Гончаренко, В. Кремень, П. Лушин [12], М. Окса, В. Стрельніков [10; 14–17], Ю. Тодорцева [18], О. Федій, Л. Хомич, Т. Чукавіна, Н. Шиян та ін., педагога закладу позашкільної освіти (Л. Лебедик [1–11; 13], К. Мисан [13] та ін.). У той же час умови формування професійної толерантності як інтегративної характеристики професійної діяльності майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти не були предметом цілісного педагогічного дослідження.

Формування професійної толерантності як інтегративної характеристики професійної діяльності майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти потребує уточнення сутності, структури означеної діяльності, її найбільш суттєвих характеристик. За основу розуміння сутності формування професійної толерантності як інтегративної характеристики професійної діяльності майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти у дослідженні беремо її об'єктивну приналежність до соціально-педагогічної сфери як її різновиду. Формування професійної толерантності як інтегративної характеристики професійної діяльності майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти як різновид соціально-педагогічної діяльності має структуру, в якій мета пов'язана з навчанням і вихованням майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти; способи

діяльності – з організацією означених процесів; результати – з навченістю й вихованістю майбутніх педагогів закладів позашкілля.

Толерантність педагога закладу позашкілля виявляє його ставлення, рівень відповідальності за побудову діалогічних відносин із суб'єктами освітнього процесу, є одним з ключових компонентів професійної діяльності педагога (В. Стрельников [10; 14–17]). Відсутність у нього толерантності негативно впливає на розвиток особистості вихованців, знижує ефективність його професійної діяльності в цілому (Ю. Тодорцева [18]).

Толерантність є інтегральною характеристикою індивіда, яка виявляє його здатність активно взаємодіяти з зовнішнім середовищем у проблемних і кризових ситуаціях (П. Лушин [12]). Метою цієї взаємодії є успішність адаптації, врівноваження свого стану для розвитку позитивних взаємин з людьми, довкіллям і власним «Я», неприпустимістю їхньої конфронтації.

Розуміння толерантності, як інтегральної характеристики майбутніх педагогів закладів позашкілля, пов'язане з виявленням їхньої особистісної позиції, ціннісного ставлення до взаємодії і співпраці з вихованцями. У професійній діяльності педагога закладу позашкілля способом реалізації толерантності є принципи побудови взаємодії з вихованцями і технології, необхідні для реалізації цих принципів.

Побудова освітнього процесу в напрямку персоналізації вимагає визнання того факту, що молода людина створює себе як особистість сама, обираючи й опановуючи в культурі саме те, що відповідає її власним потребам, прагненням і можливостям (Г. Костюк, С. Рубінштейн). Особистісний підхід є етичною основою освітніх процесів, які будуються на відносинах взаємоповаги, прийняття, особистісної довіри, співпраці.

Професійну толерантність майбутніх педагогів закладів позашкілля вважаємо особливою формою їхнього особистого ставлення до мети, завдань, змісту власної діяльності, способів її здійснення, що має прояв у демократизації взаємодії педагога і його вихованців як головних суб'єктів освітнього процесу у закладі позашкілля, використанні в організації освітнього процесу методик і технологій, які забезпечують діалог з вихованцями як рівноправними суб'єктами освіти, відкритості до сприйняття й конструктивного використання усього нового, що стосується мети, змісту та методів підготовки вихованців у закладі позашкілля.

При визначенні структури професійної толерантності як інтегративної риси педагога закладу позашкілля ми виходили з того, що феномен толерантності, описується когнітивним, емоційним і діяльнісним компонентами. Дослідники розглядають толерантність як: а) цінність соціокультурної системи; б) внутрішній стрижень соціально-психологічного буття; в) комплексний феномен, де виявляється ставлення до навколишнього світу, до себе, до власної діяльності (хоча поза ставленням до іншої людини толерантності як цінності не існує); г) цінність, що є поведінковим орієнтиром, який визначає мету соціальної активності як соціального суб'єкта.

Отже, професійна толерантність майбутнього педагога закладу позашкілля є інтегральною характеристикою, яка визначає спрямованість і принципи його взаємодії з вихованцями, зумовлює їхній розвиток як суб'єктів освітнього

процесу. У контексті взаємодії педагога закладу позашкілля і його вихованців професійна толерантність забезпечує можливість активного навчання, вільного і відкритого доступу до нової інформації та її обговорення.

Список використаних джерел

1. Лебедик Л. В. Доцільність застосування технологій навчання в команді у закладах позашкільної освіти. *Педагогіка партнерства: реалії та перспективи* : зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої 104-й річниці від дня народження В. Сухомлинського, 11-12.10.2022 / уклад. О. Е. Жосан, В. В. Войтко. Кропивницький, 2022. 374 с. С. 169–174.

2. Лебедик Л. В. Ефективні здоров'язберігаючі технології позашкільної освіти в умовах війни. *Збірник тез Міжнародного науково-практичного симпозиуму «Освіта, наука та культура України в світі: мобільність, глобалізація, інклюзія»*, 23-24 серпня 2022 р. за заг. ред. З. П. Ленів. Львів, 2022. 391 с. С. 150–155.

3. Лебедик Л. В. Загальнодидактичні принципи підготовки педагогів закладів позашкільної освіти на основі настанов Григорія Сковороди. *Сучасні рецепції світоглядно-ціннісних орієнтирів Григорія Сковороди*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 2 – 4 груд. 2022 р.) / за заг. ред. к.ю.н. Д. С. Луніна. Полтава, 2022. 268 с. С. 96–99.

4. Лебедик Л. В. Педагогічна підготовка магістрів у вищих економічних навчальних закладах: монографія. Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011. 165 с.

5. Лебедик Л. В. Підготовка педагогів для закладів позашкільної освіти на засадах партнерства у контексті Української Хартії вільної людини. *Формування національної ідентичності українця через цінності Української Хартії вільної людини (м. Тернопіль, Україна, 20-21 жовтня 2022 року)*. Науковий, методичний, інформаційний збірник Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, Ф. І. Полянський, С. В. Костюк, Н. Б. Стрийвус, Г. І. Герасимчук. Тернопіль: ТОКІППО, 2022. 491 с. С. 270–274.

6. Лебедик Леся. Погляди Григорія Сковороди на виховання. *Григорій Сковорода і Паїсій Величковський: постаті на тлі епохи* : зб. наук. пр. за результатами Всеукр. наук.-практ. конф., (м. Полтава, 29 листоп. 2012 р.) [до 290-річчя з дня народження] / ред. кол. : Т. В. Оніпко, І. М. Петренко, В. В. Сарاپин. Полтава : ПУЕТ, 2013. 196 с. С. 105–108.

7. Лебедик Л. В. Проєктивні технології в позашкільній освіті. *Розвиток професійної майстерності педагога в умовах нової соціокультурної реальності* : зб. матеріалів V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 29-30 верес. 2022 р.) / Редколегія: О. М. Петровський, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, В. С. Кавецький, О. Я. Жизномірська, Т. В. Магера, Г. І. Герасимчук, Н. Б. Стрийвус. Тернопіль : СМП “Тайп”, 2022. 450 с. С. 203–206.

8. Лебедик Л. В. Розвиток особистості педагогічного працівника закладу позашкільної освіти у безпечному освітньому середовищі. *Організація безпечного освітнього середовища – виклик сучасності: перспективи та рішення*

(м. Тернопіль, Україна, 03 берез. 2023 р.). Науковий, методичний, інформаційний збірник ТОКІППО / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, Ф. І. Полянський, Н. Б. Стрийвус, Г. І. Герасимчук. Тернопіль : ТОКІППО, 2023. 416 с. С. 225–229.

9. Лебедик Л. В. Розвиток професійної компетентності педагогів закладів позашкільної освіти на основі педагогічних поглядів Григорія Сковороди. *Сучасні рецепції світоглядно-ціннісних орієнтирів Григорія Сковороди* : колективна монографія / за заг. ред. к.ю.н. Д. С. Луніна. Полтава : Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2022. 360 с. С. 89–97.

10. Лебедик Л. В., Стрельніков В. Ю., Стрельніков М. В. Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін: Навчально-методичний посібник для слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти. Полтава : АСМІ, 2020. 303 с.

11. Лебедик Л. В. STEAM-технології навчання майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти. *Актуальні аспекти розвитку STEAM-освіти в умовах євроінтеграції*: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ інтернет-конф. (м. Кропивницький, 21 квіт. 2023 р.). Кропивницький : ДонДУВС, 2023. 405 с. С.143–145.

12. Лушин П. В. О психологии человека в переходной период (Как выжить, когда все рушится). Кировоград : КОД, 1999. 208 с.

13. Мисан К. Л., Лебедик Л. В. Професійна толерантність як інтегративна характеристика професійної діяльності майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти в умовах магістратури. *Наука і освіта в глобальному та національному вимірах: виклики, загрози, перспективи розвитку* : тези доповідей II Міжнар. наук.-практ. конф. (16–17 листоп. 2023 р., м. Лубни). Полтава; Лубни; Миргород, 2023. 284 с. С. 57–60.

14. Стрельніков В. Ю. Акмеологічна компетентність викладача вищої школи. *Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки»*. Черкаси : ЧНПУ імені Богдана Хмельницького, 2013. № 31 (244). С. 71–74.

15. Стрельніков В. Ю. Виховання духовних цінностей учнівської молоді як основи здоров'я особистості. *Взаємодія духовного й фізичного виховання в становленні гармонійно розвиненої особистості* : збірник статей за матеріалами VI Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. (Слов'янськ, Україна, 21–22 берез. 2019 р.) / гол. ред. В. М. Пристинський. Слов'янськ, 2019. С. 76–84. URL : https://ddpu.edu.ua/images/stories/news/2019/04_apr/10/10/2019.pdf

16. Стрельніков В. Ю. Концептуальні засади підвищення кваліфікації педагогів закладу позашкільної освіти еколого-натуралістичного профілю. *Освітній фактор. Всеукраїнський науково-педагогічний журнал*. 2022. С. 106–109. URI: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/19211>

17. Стрельніков В. Ю. Технології «діадної взаємодії» та ситуаційного навчання студентів. *Педагогічні науки*. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2018. Вип. 71. С. 34–38. URL : <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/10120>

18. Тодорцева Ю. В. Формування толерантності майбутніх учителів у процесі професійної підготовки : автореф. дис. .. канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти». Одеса, 2004. 20 с.